

128/131

Γελοίο όροισή- καθηγητών

Προβληματική είναι η συνέχιση της εργασίας των καθηγητών της δραματικής σχολής του ΚΘΒΕ εξαιτίας του χαμηλού ώρομισθίου που παίρνουν οι καθηγητές του. Δεν είναι δυνατόν να δουλεύει πιά ένας έπαιστητής ή καλλιτέχνης με άνοιξη περίπου 450 δραχμών την ώρα, όταν οποιοδήποτε ιδιωτικό μάθημα πληρώνεται πάνω από 1.000 δραχμές την ώρα, το λιγότερο. Απ' όσο γνωρίζουμε η διοίκηση και η διεύθυνση του θεάτρου είναι υπέρ της αύξησης του ποσού αυτού, το οποίο γίνεται ακόμη και στους λέκτορες του πνευματισμού που διδάσκουν στη σχολή. Επομένως το άρμόδιο ύπουργείο θα πρέπει να προχωρήσει σε μια αναθεώρηση της σχετικής απόφασης, δίνοντας ένα αξιοπρεπές ώρομίσθιο στους καθηγητές της δραματικής σχολής του ΚΘΒΕ.

Δέ σημείνει άλλες καθυστέρησεις

Κάποια στιγμή θα χτυπήσει το καμπανάκι του κινδύνου. Εννοούμε για τη λειτουργία της σχολής καλών και εφαρμοσμένων τεχνών της Θεσσαλονίκης. Η ύπαρξη είναι ότι θα λειτουργήσει τον Σεπτέμβριο του 1984. Από τον Σεπτέμβριο μέχρι σήμερα δύο φορές διαδόθηκε (με προέλευση της διαδόσεως από έπισημη πηγή) ότι η σχετική απόφαση και το σχετικό προσεδρικό διάταγμα ήταν έξιματα ημερών. Πέρασαν έξιμοιάδες, πέρασαν μήνες και η έπισημη έπισημη της σχολής καλών τεχνών της συμπτρωτεύουσας δεν έχει γίνει. Και δεν είναι θέασιμα, δυνατόν να αποδοθεί οσοδήποτε η καλύτερη στην γραφειοκρατία ή στις διαδικασίες. Προφανώς κόποιος ήταν αιτιόδοθοι ή δεν έλεγαν την αλήθεια. Τώρα όμως (που οι ύποψηφιοι πρέπει σε λίγες ημέρες να δηλώσουν τη σχολή των Α.Ε.Ι. που προτιμούν) θα πρέπει να ξέρουν οι νέοι και οι πανεπιστημιακούς αρχές αν θα ύπάρξουν αιτήσεις ύποψηφίων για την εν λόγω σχολή. Επομένως το θέμα έπεται και έπιβάλλεται να εκδοθεί σχετική άνακοίνωση. Και ηθελωσύντες, να έπιβεβαιώ έπισημη ή σχολή καλών και εφαρμοσμένων τεχνών που στην καλύτερη περίπτωση, θα λειτουργήσει, θέασιμα, εκ των... έπιβλεπων.

Οι έξιμοιά

Θλιβερές είναι οι έντυποιές που άνακομίζει κανείς έπισημη άνακοίνωση για άνακοίνωση από τον Μεγαλέξαντρο μέχρι τους Μακεδονομάχους - να ρυπαίνονται με σημάτια, σπηλιόματα και άλλες θλακείες, σε διάφορα χρώματα. Και, είτε με άφύσσοι είτε με άφύσσοι, πρέπει να συμπεριφέρονται με άφύσσοι στο λαό (ή λαό) ύπαρξουν θεοποιοί/καλοκαίρι ή θάνατος, έπιβλαστοί και άναυδοί, που νομίζουν ότι η γλώσσα τους «έπισημη» μπορεί να καταπολεμήσει την έθνική μνήμη. Οπως και να 'ναι, η πολιτεία και ο έθνος έχουν ύπο-

Μαύρες σκέψεις από την πρόσφατη άπεργία Τό θέατρο έχασε τη σκηνηή και κατέβηκε στο δρόμο...

Όλοι έχουν τις ευθύνες τους για το κατακλύσια.- Ποιές είναι οι σωτές λύσεις

Δέν χρειάζονται πιά έπιχειρήματα για να πειθοούμε ότι τα θεατρικά μας πράγματα πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο. Και θα πρέπει να τονισθεί ότι όσα συνέβησαν τις τελευταίες μέρες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη δεν έξεληξαν αυτούς που παρακολουθούν από κοντά τις έξελλίξεις των δύο-τριών τελευταίων χρόνων στο χώρο του θεάτρου και του έπαγγελματίας του ήθοποιού. Ηδη στις σεάδες αυτές, πολλές φορές, έπισημώναμε τους κινδύνους που περιέκλειαν οι κατά καιρούς λαθεμένες ένέργειες (διαφορών πλευρών) και η σημερινή πραγματικότητα μάς δικαιώνει.

Όστόσο, εκείνο που έχει σημασία είναι τώρα τα παθήματα να γίνουν μαθήματα. Θέσιμα, τών άραίο αυτά τόνο κάτι τέτιο φαίνεται μάλλον άπίσωνα (ή αυχτήση στην τηλεόραση μεταξύ ΠΕΕΦ, ΣΕΗ και ύπουργού πολλά έδειξε και άδειείει) κι έτσι το μάλλον διασφραζόμενα μελαγχολικό. Οπως και να 'ναι, όμως, χρειάζεται να πάρουν οι ένδιαφερόμενοι, αλλά και άδιαφορούντες, έγκληματικά, άρμόδιοι έτσι και κάποια μαθήματα.

Η εικόνα που παρουσιάζει ο θεατρικός χώρος τα τελευταία δεκαέτηρα είναι πρωτοφανής και άπογορευτική. Τα θέατρα κλειστά, οι ήθοποιοι (είτε στην ΠΕΕΦ άνήκουν είτε στο ΣΕΗ) διασπασμένοι, τα κρατικά θέατρα ήμιπαράλυτα και οι ήθοποιοί του οχεδόν άπολυμένοι και άγνωστούντες να βρεθεί κάποια «πονηρή» λύση για να ζαναγορεύσουν ο αυτό που ίσχυε πριν 15 μέρες και που δεν ήταν καθόλου εύχρηστο.

Ίσως θα μπορούσε να πεί κανείς πολλά πικρά πράγματα. Και ίσως θα έπρεπε να τό κάνει. Γιατί στο θλιβερό σημείο που όδηγησαν όλοι μαζί το έλληνικό θέατρο δεν είναι μόνο ένας ο φταχτός. Οι ευθύνες θαρύνουν, κατά όνια ποσοστά, όλους τους παράγοντες και χωρίς άμφισβόλια, ένα μέρος του κακού άφείλεται και στη γενικότερη έλληνική πραγματικότητα που διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια και που μεώνει την ευθύνη των ανθρώπων του θεάτρου, με την έννοια ότι δεν είναι οι μόνοι που διαπαράτουν λάθος ή που βοηθούν στο ξεχαρβάλωμα των έλλάχιστων θετικών στοιχείων που είχαν έπιτευχθεί.

Θέατρο στο δρόμο

Τόν τελευταίο καιρό πούχεμα, λοιπόν και μες στην Ελλάδα να άποκτιήσουμε «θέατρο στο δρόμο». Οι πορείες, ο έλαφρός τρόπος που προσβλήθηκαν με τις έγχρωμες φωτογραφίες των πρωταγωνιστών, ή σχετική λαρότητα που δημιουργεί-

τά πράγματα στο άποχώρητο. Και ή ευθύνη αυτή ξεκινάει από πολύότερα. Αλλά ή σημερινή ύπουργός, έχοντας ύποστηρίξει στο παρελθόν τους εργαζόμενους σε άποιαδήποτε διεκδίκηση, βρίσκεται τώρα παγιδευμένη σε μια προβληματική κατάσταση. Και την κατάσταση αυτή άπεριβάλλει να λύσει ο ύπουργός εργασίας εφαρμόζοντας το νόμο, με πολλή δικαιοσύνη.

Άλλοι θεατές

Τό έκπληκτικό σε όλη αυτή την ιστορία, που τό θέλπει κανείς έκδη-

Μία άνακοίνωση άνακοίνωση έπισημη και έπισημη με τις κλειστές και με τις άνακοίνωσεις των ήθοποιών.

Όστόσο, δεν μπορεί να κλείσει κανείς ούτε τα μάτια του, ούτε το στόμα του. Και δεν θα βοηθήσει σε τίποτε ό το έκανε.

Άπάθεια και θλίψη

Θά ζαναποούμε ότι οι ευθύνες των ήθοποιών για την κρίση που δημιουργήθηκε (οι ευθύνες, άν θέλετε, του συνδικαλιστικού τους όργάνου) δεν είναι μικρές. Όστόσο, οι-

ή κ. Μερκούρη, που δεν άπουσιάζει από έθμιους έμφανίσεις, στα θέμα αυτά έμεινε άθεσθα και έδωσε την έντύπωση άπλοο θεατή των διαπραματιζόμενων. Τό θέατρο άνήκει στο ύπουργείο της, τό κλείσιμο του θα ραίνει αυτήν.

Και τό ίδιο, θέσιμα, άναρωτιέται κανείς και για τις διοικητικές και τις διευθινόνες των κρατικών θεάτρων. Τι κάνουν; Ο ύπουργός εργασίας τους έκλεισε τα θέατρα, τους άπέλυσε τους ήθοποιούς. Τι έπραξαν άυ-

Τά ιδιωτικά

Θέσιμα, δεν είναι άραίο ούτε τό ότι παρέμειναν κλειστά και τό ιδιωτικό θέατρο. Ούτε είναι εύχρηστο ή άναλλαγή κατηγοριών, οι διαφεύγοντες άλλλων, ή διχόνοια που έχει μπει μέσα στο σώμα των ήθοποιών. Είναι και άσχημο και δυσάρεστο. Αλλά εκεί ή κατάσταση είναι διαφορετική.

Οι θιασάρχες κλείσαν τις δικές τους έπιχειρήσεις. Οι ήθοποιοί τών ιδιωτικών θέατρων βοήθησαν ο' αυτό με την έμμονή τους στα αλήματα. Δεν είναι τυχαίο που στην τηλεόραση, στη συχτήση που έγινε με τόν ύπουργό, ή ΠΕΕΦ και τό ΣΕΗ προσέγγισαν τη λύση του θέματος τών ιδιωτικών θεάτρων.

Και όσον άφορά στις ευθύνες, άλογα τό ΣΕΗ έχει πολύ μεγαλύτερες γιατί τράβηξε τις άπαιτήσεις του μακριά, σε σημείο που έπρεπε να θλείπει ότι θα έφερνε τη ρήξη ή τη δημιουργία θιάσων με λίγα άτομα, πράγμα κι αυτό δυσμενές για τους ήθοποιούς. Τό κακό είναι ότι κάποιοι διαβλέπει κανείς, πίσω άφ' όλα και την πολιτική οκομότητα (δέν είναι ή πρώτη φορά που τό κάνει αυτό τό ΣΕΗ) όποτε τα πράγματα γίνονται άκόμη θλιβερότερα.

Όσον άφορά στην ΠΕΕΦ, θα μπορούσε ίσως να έλαχθεί περισσότερο (βά τό πρέζει μετά τό κλείσιμο των θεάτρων), αλλά έχει τη μικρότερη ευθύνη για

Τά νέα βιβλία

Τ.Σ. Ελιοτ, «Άπαντα τά ποιήματα»

Ένα πολύ σημαντικό βιβλίο, για δύο λόγους: πρώτο, μάς δίνει συγκεντρωμένο όλο τό έργο του Ελιοτ στα έλληνικά, μεταφρασμένο (αυτό είναι τό δεύτερο) από έναν άξιο πνευματικό άνθρωπο της νεότερης πνευματικής γενιάς, ποιητή και πεζογράφο τόν ίδιο. Συγκεκριμένα τό έργο του Ελιοτ μάς δίνεται μεταφρασμένο από τόν Άριστοτέλη Νικολαΐδη, γνωστότερο πιά πολύ στο εύρτερο κοινό από τά μυθιστορήματα του «Συνυπάρχοντες» και «Έξασφίση». Ο τόμος περιλαμβάνει με τη σειρά τά έργα του Ελιοτ «Προύφοροι-1917», «Ποιήματα-1920», «Η έρημη χώρα-1920», «Οι κούφιοι άνθρωποι-1925», «Τετάρτη των τεφρών-1930», «Ποιήματα τού Άριελλ», «Μή τελειωμένα ποιήματα», «Ελλάσινα ποιήματα», «Χορικά άπό τόν Βράχο-1934», «Τέσσερα κουαρτέτα» και «Επικαιρικοί στίχοι». Ο Νικολαΐδης προτάσσει τό βιβλίο μάς άρκετά έπιταμένη εισαγωγή όπου άναφέρει ότι ή μετάφραση από μέρους του έργου του Ελιοτ είναι μια μακρά προσπάθεια που άρχισε λίγο μετά την κατοχή και στη συνέχεια μάλει για την κάθε συλλογή που μετέφρασε (Εκδόσεις «Κέδρος»).

Τζάν Χάμερ, «Νίκος Καζαντζάκης, Μάσια και χάος»

Γιά τό Νίκο Καζαντζάκη έχουν γραφεί πολλές μελέτες και θα γραφτούν και άλλες. Άνάμεσα ο' αυτές, ή έργασια του Τζάν Χάμερ, τού Λιβανέζου καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Βηρυτού, άποτελεί μια πολύτιμη και πρωτότυπη προσφορά στην έξιολόγηση της δημοφιλίας του Καζαντζάκη. Τό βιβλίο άποτελείται από τρία δοκίμια που άναλύουν τά βιβλία «Ο Χριστός ζανασταυρώνεται», «Ο φτωχόλογος τού Θεού» και «Άλέξης Ζορμπάς», αλλά φιλοδοξεί να δώσει μια όσο γίνεται πιά εύρτερη πανοραμική εικόνα της πνευματικής παρουσίας του Καζαντζάκη στάν κόσμο των ιδιών. Ο άναγνώστης θα βρει άφθονες παραπομπές σε άλλα βιβλία τού συγγραφέα τού «Ζορμπά» κι όχι μόνο στα μυθιστορήματα του. Η πρωτοτυπία της έργασίας τού Χάμερ συνίσταται στο ότι δεν άρκεται στη «δομική» άνάλυση του συγκεκριμένου έργου τού Καζαντζάκη, αλλά άνασκαλεύει μέσα στην ιστορία της περισσότερο ή λιγότερα ίσχυρές έπιδράσεις που δέχθηκε ο Έλληνας συγγραφέας (άπό τόν Ομηρό και τόν Βούδα, ώς τόν Λάμπρινε, τόν Λέσσινγκ, τόν Φίχτε, τό Νίτσε ή τόν Μπέργκσον και τόν Καϊντέκερ), καθώς και της πνευματικής συγγένειας του με συγγραφείς σαν τό Ντοστογιέφσκι, τό Ούναμπενο και τόν Ζίβτ. Έξχωριστό ένδιαφέρον παρουσιάζει έπίσης ή σύγκριση και άναπόσπαστη τών προσώπων της παράδοσης και της ιστορίας με τά ίδια αυτά πρόσωπα, όπως τά ζαναζωντανά και τά μεταλλάξει ο Έλληνας διανοητής. Τό βιβλίο έχει μεταφραστεί από τόν Άλέξη Άδημο (Εκδόσεις «Κέδρος»).

Βασίλη Δημητριάδη, «Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την έποχή της Τουρκοκρατίας 1430-1912»

Έχουν εκδοθεί πολλές τοπογραφικές μελέτες για τη Θεσσαλονίκη κι άκόμη στα τελευταία χρόνια γίνεται μάς όλο και μεγαλύτερη προσπάθεια για να προβληθεί τό παρελθόν της συμπτρωτεύουσας. Όστόσο, τό βιβλίο τού κ. Δημητριάδη άποτελεί μια πρόσθετη συμβόλη στο όλο θέμα γιατί άφ' ενός μεν καλύπτει μια μεγάλη έποχή και όχι καλά μελετημένη, δηλαδή τά χρόνια (ή μάλλον τούς αιώνας) της τουρκοκρατίας, άφ' έτέρου δε γιατί βασίζεται σε έπισημες πηγές. Τό γεγονός εξάλλου ότι ο συγγραφέας είναι ένας έξιεικμενός έπιστημονας πάνω στο άντικείμενο του βιβλίου του δίνει πρόσθετη όξια στόν γνώστη και πολύτιμο τόμο, που έπίσης από τά κείμενα περιλαμβάνει πλήθος χαρτογραφιών και σχεδίων, φωτογραφικό υλικό, πίνακες κλπ. που τεκμηριώνουν τό όλο έργο. Με την πραγματική έπιμοχθή έργασια τού κ. Δημητριάδη συμβάλλει άμεσα στην έπιστημονική έρευνα όχι μόνο στην τοπογραφία, αλλά έπίσης στην ιστορία της πόλης αυτής και στην παράδοση. Τό βιβλίο τού κ. Δημητριάδη άποτελεί πραγματικά ένα έργο μεγάλο (Εκδόσεις Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών).

Ζάν Μπαντιγιόρ, «Γοητεία»

Στά τόσα βιβλία που άσχολούνται με τις ανθρώπινες σχέσεις και ιδιαίτερα με τόν έρωτα, προστίθεται κι ή έργασια αυτή τού Μπαντιγιόρ που μεταφράζει ο Γιάννης Εμίρης. Τι είναι αυτό που φέρνει τις γυναίκες άντιμέτωπες με τη φαλλοκρατική δομή στο κίνημα τους για την άμφισβότηση; Μία διαφορετικότητα, μία άνομομία, μία ιδιαίτερητητα της έπιθυμίας και της ήδονής, μάς άλλη χρωματισμένη τού κορμίου του, ένας λόγος, μάς γραφή μάς ποτέ ή «γοητεία». Ντρέπονται για αυτήν όπως και για μια τεχνική σκηνοθεσία τού κορμίου του, σάν 'ή είναι ένα περπωμένο ύποτέλειες και προστυχίας. Δεν καταλαβαίνουν ότι ή γοητεία άντιπροσωπεύει την κυριαρχία του σωματισμών των σωμαδών, ενώ ή έξουσία δεν άντιπροσωπεύει παρά την κυριαρχία τού πραγματικού σωματισμών. Η κυριαρχία της γοητείας δεν έχει κανένα λόγο να έπιβληθεί στην πολιτική...

έθνη της. Όπως και να 'ναι, η πολιτεία και ο δήμος έχουν υποχρέωση να διαφυλάξουν τα καλλιτεχνικά αυτά, να διαφωτίσουν το κοινό και να καταφέρουν ασύρτη όποιον από αυτούς τους ανθέλληνες μπορούσαν να εντοπίσουν. Θά ήταν, μάλλον, εύλογη έργον εν και ο άπληξ πολιτής θεωρήσει χρέος του να προσπατήσει τα μνημεία και έργα τέχνης από τη θέραι, όπως προσεταιρεί το πρόσωπο, το σπίτι του, τα δέντρα. Ας άπαντήσουμε βετικά σε όσους άρριφισθούν τόν πολιτισμό μας.

Μεσοδρόμια

Μέσα στη συγκίνηση για τό κλεισίμα των δευτέρων ήμερων υχεθούν άπαράτηρητή η νέα στάση έργασίας στη Λυμιά σιμνή της Αθήνας πού μαιτώσε τη θρασιά μπάλαιτου τό περασμένο Σάββατο. Ανάμεσα στά αίτηματα άναπερφόταν η έπι... βιετία καθυστέρηση όσον προσδεδίκο διατάγματος πού ήκονοποιούσε αίτημα τό «σοματείου καλλιτεχνών» της ΕΛΕ. Μεσοδρόμια, λοιπόν, ή κατάσταση και στην Κρατική αυτή Εξηνή, όπου ο διευθυντής της (ό γνωστός συνθέτης Γ. Κουρουπός) είχε τήν ειδικασρία να παρατηρεί. Χωρίς, δυστυχώς, να έχει αντίκατασταθεί μέχρι τώρα.

Το συνδικαλιστικό τους όργάνωμα δεν είναι μικρές. Οπτόσο, έσυρα είναι μεγαλύτερες οι ευθύνες της πολιτείας και των διοικούντων τά θέατρα, πράγμα πού φάνηκε στην πρόσφατη κρίση. Η εύθυνη τών ήθωπιών συνίσταται, κυρίως, όλο θουτικιά για τήν κατάκτηση τά περισσότερων ήλεονεκτημάτων, οικονομικών και έργοσιακών. Μέ τήν πίεση πού άκούον χρόνια τώρα και ιδιαίτερα μετά τό 1974, άδήςσαν τά πράγματα τό άποχώρητο. Τρόβηξαν τό σχανί ώς εκεί πού δέν άντεχε άλλο.

Δέν έξωσαμε άν διδοθήκαν πίποτε μέ τό όσα συνέδρασαν αυτόν τόν καιρό. Θά ήταν κρίμα άν δέν τό έπρατταν. Οπτόσο, καλλίπαινα σ' ένα γενικότρο κλίμα πού έπικρατεί σήμερα και πού θέλει τούς έργαζόμηνους να ήτηούν διαρκώς και περισσότερο χρήματα μέ όσο τό δυνατό μικρότερο κόπο. Ας μην κρυβόμαστε πίσω από τό δάχτυλά μας. Αυτό είναι από τά πιό κρίσιμα προβλήματα της κοινωνίας μας σήμερα, και φυσικά τό έθνος. Οι ήθωπιοί άκολουθώντας (και γιατί όχι) τό γενικότρο παράδειγμα, μεταθήθηκαν (τουλάχιστον στα κρατικά θέατρα) σε προνομίουα κλάσματα. Σταματούμε σ' αυτή τή διαπίστωση για να μην πούμε πικρές αλήθειες.

Τό πρόβλημα είναι: τί κάνει ή πολιτεία; Υποχωρώντας συνεχώς άδήςσας κι αυτή, μέ τόν τρόπο της, να τυχαίο πού έλειπε από αυτήν ή κυρία ύποφύρη, πού έλειπαν έκπρόσωποι τών διακινησών τών κρατικών θεάτρων, πού έλειπαν έκπρόσωποι τών ήθωπιών τών θεάτρων αυτόν.

στην ός άπόκως θεατές τού άναρταρικότερου δράματος πού παίχθηκε στό μετοπολιτικό μας θέατρο. Τό έπραξαν. Θά ήθελα -και θα τό ήθελαν και οι ήθωπιοί- πώς να μάθουμε ότι τό έπραξαν και ότι δέν έμειναν ού-

τό κλεισιμα τών θεάτρων), άλλα έχει τή μικρότερη εύθύνη για τήν κρίση.

Τό ξένο ποιήματα

ΣΤΕΦΕΝ ΒΙΝΣΕΝΤ ΜΠΕΝΕΤ

Ο βασιλιάς Δαβίδ

Η Βισβαθθέε λουζότανε στό διαμερισμάτ της (ό Κύριος ο Θεός είναι ύψιστος Θεός).

Τό σώμα άχτινοβόλαγε σφάν μιά πανοπία (Και βασιλιάς τών βασιλέων ο Θεός).

Και έξστραφε τό σώμα της άσπρο και τρυφερό καθώς άλλη, ή σόρια της, στόν λυχνάριο τό φώς.

Λησάμνησε ο Δαβίδ, πού είναι σφοδρός και γερασμένος. Κρυφοκαίταει μέσ στό λουτρό ένα μάτι χρωμαμένο.

Κι άσφραίνεται μωραδικά κι άνελογισθη πώς «ούο λαφάρια είναι αυτά τά δύο της στήθ». Εφώτισε τό μάτι του μιά λάμψη πονηρή και λέει «είναι τό σώμα της κρέμα τόσο άπαλή».

Τινάχτηκε σάν τόξο πού έκανε και ξελιγόει Κι εύθύς καλεί ένα βούλο και τόν έστειλε να πάει.

(Μετ. ΣΤΕΦ. ΚΑΤΣΑΜΠΗΣ)

Ντένι Μπόγκαρντ, «Μιά ευγενική άπαρχόληση»

Ενας διάσημος ήθωπιοός τού κινηματογράφου, τού βρετανικού, δοκιμάει τις δυνάμεις του στό μυθιστόρημα και μές δίνει τό θίλο «Μιά ευγενική άπαρχόληση», πού μεταφράζει ο Ερ. Μπαρτζάντουλος. Για να είμαστε πιό άκριβείς, φαίνεται πως ο Μπόγκαρντ έγραψε από παλιά, πάντα μέ παρότρυνση τού πατέρα του, πού ήταν καλλιτεχνικός διευθυντής στούς «Τάιμς». Για τό θίλο του ο ίδιος ο συγγραφέας-ήθωπιοός λέει πως είναι ένα καθαρό φανταστικό μυθιστόρημα πού βασίζεται σ' ένα άληθινό γεγονός. Τό 1945, μερικές έβδομάδες μετά τόν έπίσημο τερματισμό τού πολέμου, μερικές μόνδες τού βρετανικού και τού Ινδικού στρατού, πού περιέμεναν μέρα μέ τή μέρα να γυρίσουν στίς πατρίδες τους, θρέθηκαν να προσπαθούν να κρατήσουν τίς θέσεις τους στην καταρρέουσα «όλανδική αυτοκρατορία» στη τούνοανατολική Ασία και ύπστησαν θαρές άπόψεις σε νεκρούς, τραυματίες και άγνοούμενους. Και συνεχίζει ο Μπόγκαρντ: «Οπτόσο τό Νησί όπου διαβριμάζονταν τά γενούσια αυτού τού θίλου (έννοει τήν «ευγενική άπαρχόληση») και οι κάτοικοι του, ή μεραρχία και οι άντρες της, είναι άπόλυτα φανταστικά και ύπάρχουν -ή ύπηρεξαν- μόνο στην φαντασία μου». Να προσθέσουμε ότι τό θίλο τού Μπόγκαρντ έχει γίνει μιά παγκόσμια έπιτυχία; (Εκδόσεις «Κάκτος»).

Καστήν-Κομίνη, «Μιά γέφυρα άπλώθηκε στόν ήλιο»

Μιά σειρά διηγημάτων μέ κοινωνικά, αισθηματικά και ψυχολογικά θέματα, μιά σειρά άφηγημάτων πού προβάλλουν και ψυχογραφικά τή συναίσθηματική ζωή της σύγχρονης γυναίκας και τόν κύκλο τών προβλημάτων της (Εκδόσεις «Μιμάρζα»).

Τό μέρος εκείνου τού μεγάλου βουνού στό νησί είναι ξερό και άδεντρο. Θάμνα μόνχα φυτρώνουν. Απ' τά μεγάλα θράχια, πού είναι σπαρμένους ο τόπος, πολλές φορές ξεκολνούν κομμάτια πέτρες και κατακυλάνε στη θάλασσα μέ μεγάλο θουητό. Η έρημιά παίρνει τούς ήχους και τούς χρωαεί μέσα της, και πάλι όλα γίνονται ήσυχα. Μόνχα ή νύχτα, σάν έρθει, είναι ένα ένα πιο θέβδαιο.

Εκεί, στην άδεντρι πλαγιά, είναι ένα καλόθι. Ζούνε κεί μέσα μιά γυναίκα κι ένα παιδί. Η γυναίκα δουλεύει τις μέρες κότω στα χωράφια, κοντά στη θάλασσα. Τό παιδί γεννήθηκε τυφλό. Όταν άκόμα ήταν πολύ μικρό, τούπαινε μαζί της στό δουελά. Τό άκουμπουσε στό ρίζα ενός δέντρου και τού έβαζε μισροτά του, γιό να παίξει ό,τι νάταν: πετράδια, σφουοικακά, μικρά κομμάτια φελούς πού έβρισκε στην άκρογαλιά. Αυτή έσκασε τή γή και, πότε-πότε, έξκοβε νό τρέξει να τό δει τί κάνει. Τό παιδί άκουε τήν περπατούα της κι έβαζε, χαρούμενες φωνές, γιατί είχε μάθει να τήν ξεχωρίζει μέσ στην περπατούα όλων τών ανθρώπων. Είχε μάθει να ξεχωρίζει πολλές φωνές και να άκούει ένα σωρό ήχους πού δέν είναι για όσους θλέπουν. Σ' αυτές τις μακρές ώρες πού έπερε να περιμένει κάτω άπ' τό δέντρο, πολλές φορές, σόν κουραζόταν να παίζει μέ τά πετράδια, άκουμπουσε στό δέντρο κι έμνε άκίνητο. Από πάνω τού φώναζε ένα τριτζίσι, ένα πουλί περνούσε θισακιά, χαμηλά άκούοντα ή θάλασσα πού έσπαζε. Σιγώ-σιγώ άρχισε να γεννιέται μέσα του και, όσο μεγάλωνε στό χρόνια, να γίνεται πιο άνεξήγητη ή άπορία για τό νόημα πού μπορούσε να έχει όλη τούτη ή ποικιλία από φωνές και από ήχους πού τό γεμίσανε στην έρημια του.

Μιά μέρα ρώτησε τή μητέρα του όν ή γή είναι πολύ μεγάλη, και πόσοι να είναι οι άνθρωποι πού ζούνε πάνω στη γή. Δέν ήξερε μέ τί τρόπο να τό δώσει τή έννοια τού χώρου και τού πλήθους. -Θά ξεκινήσουμε από δω, παιδί μου, τού έλεγε. Θά περπατούμε μέρα και νύχτα, μέρες και νύχτες. Θά περπατούμε άτέλειωτα και ποτες δέν θα φτάξουμε. Τόση είναι ή γή.

-Και οι άνθρωποι; ρωτούσε τό παιδί. Τό έπαρινε και τό ήγανε στο μεγάλο κάμπο, όπου σειούνταν τά στόχια. Τό έρρινε μέσα, να χωθεί, κι έφερνε τά μικρά του δάχτυλα πάνω στα στόχια, ένα-ένα.

-Αυτό τά στόχια δέν τελειώνουν, τού έλεγε. Σάν τή γή. Κάθε στόχιο είναι κι ένας άνθρωπος. Τόσο είναι οι άνθρωποι.

Υστερα ή μητέρα έφανε πάλι να δουλέψει. Τότε τό παιδί, μόνχα του, πολεμούσε να σουλάθει, μέσ στο θαμψιωμένο μωλό του, τί άναριθμητες μορφές τών πραγμάτων άπ' τούς άναριθμητους ήχους πού άκούε και πού καταλάβαινε.

Τίς καλοκαιρινές νύχτες είχαν συνθηθεί να εγαρμψούν λίγο έξω από τό καλόθι τους, ή μητέρα και τό παιδί. Τά άστρα τρέμανε από πάνω τους, άκούονταν τα μαμουδία πού τρίζανε μέσ στη σιμνή. Τό παιδί τί ρωτούσε σάν πως να είναι ή νύχτα και τό άστρα. Δέν ήξερε πιά τι να τού άποκριθεί, δέν είχε μέτρο. Τού έλεγε πως όλα γύρω ήταν μαύρα και μόνχα ψηλά, στό άτέλειωτο βάθος; χιλιάδες μάτια άνοχιά κοιτάζαν κάτω πρός τή γή πού ήσπαζε. Τό παιδί δέ μπορούσε να καταλάβει. Τού έμειναν άκατανόητα τά χρώματα, τά άστρα και ή μεγάλη θάλασσα.

Τό ελληνικό διήγημα

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΑΓΓΑΙΟΥ

Τού Ηλία Βενέζη

-Νά μπορούσα να τό δω, μητέρα, έλεγε. Τό μάτι της γέμισε, τότε, δάκρυα. Ομως δέ μιλούσε για να μην προσδοεί. Οπου τό δάκρυα ξεραίνονταν στό ματόκάλα της. Τό είχε μάθει από μικρό να προσευχήται. Κάθε θράδυ τό παιδί σταύρωνε τά χέρια του και πορακόλυσε για να τό δώσει τό φώς ο Θεός, για τόν πατέρα του πού νύπηκε στη θάλασσα, για τούς ανθρώπους.

Μιά μέρα τή ρώτησε: -Γιά όλους τούς ανθρώπους, μητέρα; -Γιά όλους, παιδί μου. Γιατί όλοι σόν έμάς ύποφέρουν και θασανίζονται. -Οχι, Όλοι μητέρα; έπιμενε τό παιδί. Κι έκείνη, τότε, δέν ήθελε να τού κρύψει, ως τό τέλος, τήν αλήθεια. -Οχι όλοι, παιδί μου, τού έλεγε. Γιατί είναι κι άλλοι πού θασανίζονται... Ετσι, από τότε, άλλαξε ή προσευχή του: Έλεγε για τή μητέρα του, για τόν πατέρα του, για τό φως πού δέν είχε, για τούς ανθρώπους πού θασανίζονται.

γιατί ο τόπος δέ σήκνε άλλα. Κι άνθρωποι τού κουβέρνου είχαν πισεί στη θράκη της άκρογαλιές, και τούς μπόβαινε να ξεμαρπακούν. Τότε πολλοί στά χωριά, σπιγμένοι άπ' τήν άνόγη, όρσηση τή γή κι άρχισαν να καταβαινουν πρός τή χώρα, στη μεγάλη πολιτεία τού νησιού, να θρούνε να δουλεύουν και να φόνε. Ο δρόμος ήταν ώς τέσσερις μέρες μέ τά πόδια. Γέμιοε καρβάθια από φομλίλες πού ξεκινούσαν να θρούν ψωμί. Τις νύχτες κάνανε κοκάκια μέσ στην έρημιά κι άνάβανε φωτιές. Κλαίγαν τή μορρα του και τόν τόπο τού πού άφήνασε πίσω. -Τί θά γίνουμε; λέγαν οι γυναίκες και μοιρολογούσανε. Και οι πιό γέροι λέγαν πως δέ θυμούνταν άλλη τέτοια όργη.

ΜΕΝΑ άπ' αυτά τά καρβάθια ξεκίνησε και ή μητέρα μέ τό τυφλό παιδί.

Σά φτάσε στην μεγάλη χώρα, σταθιστήκανε σ' ένα χάνι. Άλλοι θρήκαν δουλειά στους δρόμους, στό λιμάνι και στις φώμικρες, άλλοι άργήσανε να θρούν. Η γυναίκα μέ τό τυφλό παιδί έζησε τις πρώτες μέρες μέ τή θούθεια τών όλων πού τί σπλαχνίζόντανε, ώπου έπιασε κι' αυτή τό δουελαί, σπάζοντας χαλκιά για τούς δρόμους.

Είνα σκληρή δουελιά. Εκκινούε νό τά χρομάτσια να φτάδουν στην άρα τους, όσω άπ' τή χώρα, στό δρόμο πού φκάνουν. Οι μερικές πέτρες είναι άρασίσιμες στην άκρη τού δρόμου, άπ' τί μιά κι άπ' τήν άλλη. Στην άρχή τό σφυρί δέ χτυπά καλά, δέ χτυπά σούκο. Χτυπά και στό δάχτυλα. Ο ήλιος καίει τό κομρί, τό κεφάλι θουίζει. Τό Άλιο όμια πού τρέχει άπ' τό χτυπημένο δάχτυλο παίρνει γρήγορα. Ετσι, πούνο μέ πούνο, σταλακτιώ-σταλακτιώ τών ήρω, ή μακρία γραμμή τό σπασμένο χαλκί όλοένα αραιώζειται. όλοένα κοραμνεί. Άνθρωποι, ταξιδιώτες, άμδρα περνούον, φεύγον. Είναι και φκάνθρωποι, πρόσωπα καλής καρδιάς, πού τυχαία να περνούον. Λένε σά θλέπουν τίς γυναίκες πού σπών χαλκί: «Κρίμα πού είναι!» -αλάζονται μέσ τό όμάξ τους και φεύγουν ήσυχοι. Όλα φεύγουν, και στη μακρία γραμμή τού δρόμου δέ μένει

τίποτα άλλο από άδώνιας καρδίες πού ζυμώνονται στην πέτρα.

ΜΕΣ στό χάνι είναι λογής-λογής άνθρωποι. Αρμενήδες, Έβραιοι, χριστιανοί, παιδιά, γυναίκες. Τό τυφλό παιδί πρέπει να μένει όλη τή μέρα μέσ στην αούλή και να περιμένει τό θράδυ ώπου να γυρίσει ή μητέρα του. Γιατί ο δρόμος είναι μακρύς και δέν μπορεί να τρέχει εσπία του. Μιά μέρα ήρθε στό χάνι, για να μέινε, μιά κομπανία. Είχαν έναν από σ' ένα κλουβί, σ' ένα άλλο είχαν φίδια γυμνασμένα, και είχαν μαζί τους και μιά γυναίκα πού άπ' τή μέση και κάτω ήταν τριχούτι σό μαμου. Αραξαν για καλά. Εσπιναν μιά πρόχειρη ακινή, σήμερα έδώ αύριο εκεί, στη χώρα, και παράσταναν. Καλές δουλειές.

Τό θράδυ όλοι όσοι μέναν στό χάνι μαζέονταν στην αούλή ίσομε να πλαιύσουν. Λέγαν τά θάσανά τους, και αυτοί πού είχαν τά φίδια και ήταν κοσιμουγιμένους λέγαν ιστορίες για μακρινούς τόπους και για μεγάλες θάλασσες.

Μιά μέρα ένας άπ' τήν κομπανία είπε στη μητέρα: -Δέ μου τό δίνεις τό παιδί, μαζί μου. Κομιά μου θα χαθεί έτσι πού λείπει. Θά τό μώσω να παίξει μέ τά φίδια, θα τό νοιζόζουμε, θα τό παϊω και θα σοο τό φέρω νό θράδυ. Θέλεις;

Δέ δέχτηκε. Μό ένα θράδυ, σά γύρισε όπ' τή δουελιά της, δέν τά θρήκε τό παιδί στην αούλή. Είχε βρει όσω άπ' τήν πορταία και χόθηκε. Ετρεχε άλαιασμένη μέσ στούς δρόμους, τή νύχτα, γυρεύοντάς το. Τό θρήκαν τό πρωί και της τό φέρανε. Τό θρήκαν πεομένο σε μίό πόρτα όπου είχε άποκομηθεί. Τότε δέχτηκε να τό δίνει, τή μέρα, στούς ανθρώπους μέ τά φίδια.

ΤΟΥ μόθανε να τυλίγει τά φίδια στό λαίμο του, να τό τυλίγει στα χέρια του. Νά χτυπά μέ τό δάχτυλο τό στόμα τους ώπου να θγάλουν τή γλώσσα τους. Στην άρχή έλεγε στη μητέρα του πως είναι κρίο πράμα αυτό πού σβερνεται στη σάρκα του. Φοβόταν. Μά σιγά-σιγά έπαψε να μιλά γι' αυτό. Η μητέρα του τού έλεγε σάν τό χάδιεσε πως είναι καλύτερα έτσι, παρά να χαθεί πάλι καμιά φορά. Κι εκείνη έλεγε πως ναί, είναι καλύτερα έτσι.

Όλη τή μέρα άκουε δίπλα του τό θουητό τών ανθρώπων πού έρχονταν να δούν τά φίδια: Μεγάλες φωνές, κι άλλες ψιλες και άδύνατες, παιδιά πού τά φέρανε τά δούν κι' αυτά, μιά χούσουν. Τό τυφλό δέ μιούσε, δέν έκλαινε. Είχε μάθει πιά, μηχανικά, τούτη τή κίνηση: Νά χτυπά μέ τό μικρό του δάχτυλο τό στόμα τού φίσιού πού τά είχαν τυλιγμένο στό λαίμο του, ίσομε πού τό φίσιό να θγάλει τή γλώσσα του. Τάτε Γ' άλλα παιδιά, πού έπλένανε, μπήγαν τριβείες τραμυμένες μαζί και γάμτες έκπληξη. Τό τυφλό σταματούσε τό παίχνιέ με τό δάχτυλο, ώπου να μείνει άλλο τούσομο βοσές και να έναρχιόσει πάλι τό νόιμορο μέ τή γλώσσα τού φίσιού. Εγινε μιά κίνηση αυτή, στό δάχτυλό του, πού έπερε να έπασαλαβαίνεται, πάλι και πάλι, άδύνατα. Μπήε στη ζωή του. Και μιά νύχτα, πού είχε άποκομηθεί στην άγκαλιά της μητέρας του, καθώς τά χέρια της τού τυλίγαν τό λαίμο, έκείνη άκίνητη να χτυπούν, άρασί-άρασί, στό γυμνό τήν μπράτσα τά μικρά του δάχτυλα. Κοτάλαζε, κι έκλαψε πολύ πάνω άπ' τό κεφάλι τού κοσιμουγιένου παισιού.

-Γιατί, είπε και μιούσε στο Θεό. Σε τί έπταίξει; Σε τί έπταίξει; Μά ή σιωπή ήταν γύρω της βαθιά και τό σκοτάδι πυκνό πολύ.